

Referat av några tjeckiska böcker

Stockholms universitet ht 1995
Madeleine Midenstrand

Böcker översatta till svenska

Karel Čapek: Ett år med min trädgård (med teckningar av Josef Čapek)
Gidlunds 1982
Översättning: Erik Frisk

Den här boken är helt annorlunda än jag hade tänkt mig. Jag trodde det var en rent objektiv skildring av hur man odlar i trädgården, alltså en handbok för trädgårdsmästare. Visserligen kan man säkert använda den som en sådan, men framför allt är det en fantastiskt rolig bok, en humoristisk skildring av en vanlig växtälskande människas år. Den är dock fylld av namn på växter - jag är glad att jag inte försökte läsa den på tjeckiska!

Skildringen följer kalenderåret, från januari till december. Allra först beskriver Čapek hur man anlägger en trädgård - eller snarare vilka vedermödor man får genomgå när man vill anlägga en trädgård. Det långa stycket i första kapitlet som handlar om hur en vanlig trädgårdsslang trilskas och betar sig som en orm är bland det roligaste i hela boken. Vedermödor, motgångar och svårigheter är överhuvudtaget ett genomgående tema, liksom att resultatet ofta blir ett annat än vad trädgårdsodlaren har tänkt sig. Språkligt tar Čapek inte ut svängarna, tonen är snarare sakligt konstaterande på ett sätt som ger en komisk effekt. Ett bra exempel är hans beskrivning av hur den otålige odlaren försöker börja bearbeta den stenhårda jorden redan i januari. Det går varken med spade, grepe eller hacka. Så fortsätter han: "Det enda sättet att bearbeta jorden är med stämjärn och hammare; men det går mycket långsamt framåt, och man blir snart trött på det. Möjligen skulle man kunna göra jorden porös med dynamit; men trädgårdsodlaren äger vanligen inte någon dynamit." Ett annat exempel (jag skulle kunna citera hur många ställen som helst) är beskrivningen av hur man ympar rosor i juli. Först tar man en vildros och en kniv, och: "När allt är förberett, prövar trädgårdsodlaren knivens skärpa mot tummen; är kniven tillräckligt skarp, gör den ett snitt i tummen och lämnar efter sig ett gap, ur vilket blodet strömmar. Därpå förbindes gapet med några meter gasbinda, och därigenom uppstår på fingret en stor och fyllig knopp. Detta kallas att ympa rosor."

Ett annat mycket roligt avsnitt är från månaden augusti, när odlaren åker på semester. Han ber grannen titta till hans trädgård och försäkrar att det räcker med fem minuter var

tredje dag. Men odlaren kan inte koppla av från sin älskade trädgård, och varje dag får grannen brev med allt fler och allt mer invecklade förhållningsorder. Till sist har tillsynen blivit ett heltidsjobb för den stackars grannen, men odlaren är förstås ändå inte nöjd när han kommer hem och lovar sig själv att aldrig åka på semester igen.

Allt är mycket träffande, och jag kom ofta på mig själv med att nicka instämmande under läsningen. Till exempel när Čapek säger att varje yrkesträdgårdsmästare bedyrar att han har dålig jord och varken gödslar eller vattnar, och därmed låter han förstå att hans växter växer så bra uteslutande av sympati för honom. Det känner jag igen från min egen bekantskapskrets - "Å, jag gör absolut ingenting för att få den här ormbunken att växa så fantastiskt, jag har inte ens planterat om den på åtta år!"

Čapek slutar med att konstatera att för att trädgårdsodlaren ska hinna utforska och behärska allt i sitt fack, måste han - försiktigt räknat - leva i elvahundra år. För oss som inte tänker försöka oss på det är den här boken ett bra alternativ!

Ludvík Vaculík: Tjeckisk drömbok

Bonniers 1987

Översättning: Karin Mossdal

Boken hade lika gärna kunnat heta "Tjeckisk dagbok", för det är en dagbok över allt som Vaculík företar sig under ett år. Han beskriver ingående allt ifrån sina mest triviala sysslor till just - sina drömmar. Václav Havel har skrivit det mycket förvirrande förordet, som blev en smula klarare först när jag läste om det efter att ha läst hela boken. Och jag förstår inte alls varför Havel skriver att man "anar" att dagboksanteckningarna var avsedda att bli en bok, och att det "till slut börjar uppenbara sig helt öppet". Vaculík skriver upprepade gånger ända från början "läsaren", "när det här kommer ut" o.s.v.

Däremot ger författaren inga förklaringar om innehållet. Han skriver om personer, platser, föremål och företeelser som om de vore kända för läsaren (vilket ju onekligen ger boken en autentisk prägel av dagbok). T.ex. nämner han på s. 60 i förbigående Hänslåsförlaget, som får sin fulla förklaring först på s. 604-605. Vid ett par tillfällen har översättaren gripit in och förklarat saker som annars hade varit fullständigt obegripliga även för den mest initierade läsare. Dessvärre gör Vaculíks skrivsätt boken svårläst, och min känsla var hela boken igenom att ingen som inte har ett brinnande intresse för och ingående kunskaper om

Tjeckoslovakien/Tjeckien kan orka igenom den. Här och där finns små allmänna visdomspärlor värda att lägga på minnet, för övrigt är det enbart en beskrivning av en enda persons dagliga och nattliga verksamhet och tankar. Jag tyckte boken var oerhört tråkig, jobbig och egotrippad, och först efter ca 500 sidor började jag förstå att den ska ses som en helhet, som en beskrivning av en dissidents liv, av hur livet kan gestalta sig för en som är fånge i sitt eget land, och inte som en berättelse om en massa ointressanta detaljer i Ludvík Vaculíks liv (hoppas jag åtminstone!).

På ett ställe formuleras det så här: "...hur ett konkret liv kan se ut, ett ovanligt fritt liv, men som återspeglar livets ofrihet i allmänhet." En liten detalj som speglar författarens bristande kunskap om omvärlden är hans reflektioner om vad som skulle hända om alla cirkusartister vägrade uppträda i TV. "Då skulle man kunna se cirkus bara på cirkus, precis som man bara kan åka tåg på tåg." Han har tydligen aldrig sett havet, så han vet inte att man kan åka tåg på färja också!

Alla i Tjeckoslovakien kända kulturpersonligheter som förekommer i boken är kortfattat beskrivna längst bak. Tyvärr upptäckte jag inte det förrän jag hade läst hela boken - i mitt tyckte borde den listan ha varit placerad längst fram. Dessa personer vet under bokens tillkomst inte om att de kommer att figurera i den, och Havel skriver också i förordet att boken blev mycket omdiskuterad när den kom ut.

Sammanfattningsvis kan jag säga att jag inte tyckte om att läsa den här boken, men nu efteråt tycker jag faktiskt om att ha läst den.

Jiří Šotola: Landstrykare, dockor och soldater

Coeckelberghs 1975

Översättning: Karin Mossdal

Jag älskade den här boken! Den är skriven på mitt favoritframställningssätt, nämligen så att fantasi och verklighet blandas. Bokens berättare, som vi inte får veta vem det är, hittar en gammal kista på en vind. Innehållet fogas långsamt ihop till ett livsöde och berättar om vagabonden Matej Kure, född 1760. Ibland är det en ren berättelse, ibland samtalar författaren med Matej och ställer honom frågor, och Matej svarar och ger fingervisningar om vad sakerna i kistan är och betyder. Stilen är mycket speciell. Ofta är meningarna mycket långa med många komman, över en sida, och det kontrasteras med många mycket korta meningar, typ fråga-svar eller snabba uppmaningar. Tyska, italienska, franska och latin blandas in friskt utan förklaringar. Hela boken är full av fantastiska

liknelser och metaforer, t.ex. "ensam som en kärna i en gryta plommonmos", "sörplade elegant ur förolämpningens mussla", "det fanns så mycket sorg, att man kunde ha stickat en mössa av den".

Efter att ha deserterat från Napoleonkrigets styrkor vandrar Matej runt i Centraleuropa med sin marionetteater och sin själs älskade, en harlekina, La Tournesse, i form av en tavla - men för Matej är hon fullt levande. Hans dockor uppträder också som levande människor, fast det ständigt påpekas att de är av trä. De tänker, känner, talar och går omkring, och de spelar teater helt självständigt. Ett fullständigt underbart exempel på fantasirikedom är när deras sista föreställning beskrivs. Alla skådespelarna ger absolut allt, och "amfiteatern är till brädden fylld med publik". Det refereras sedan ofta till publiken, hur de lever med, applåderar och jublar, och föreställningen är en dundersuccé. På slutet kommer så följande passus: "För fullständighetens skull måste vi lämna en närmare förklaring till några påpekanden om publiken. Det fanns ingen publik på åskådarplatserna. Det fanns förresten inga åskådarplatser heller. Lertaget såg bara ut som en amfiteater på mycket långt håll. Över dess sneda väggar kilade ödlorna. Förmodligen vimlade det också av skalbaggar. Kanske också av kopparormar. För övrigt var det tomt. Gräs, snår." Sådana förtjusande överraskningsmoment vimlar det av, och man upplever att det är totalt oviktigt vad som är "fantasi" och "verklighet". Ett annat exempel är att Matej under sin vandring träffar på Gud, som beskrivs som en trött, tandlös gammal gubbe som kliar sig på fotsulan och föder barn varje år vid jul.

En kvinna av kött och blod som följer med på en del av Matjes vandring är Barbora, dotter till Matejs yngre bror Lukas fästmö. Matej är rapporterad saknad i kriget, och när han sent omsider kommer hem till fädernegården har Lukas tagit över gården och har ingen lust att lämna den ifrån sig. Matej avsäger sig gården, och Lukas gifter sig med fästmön Rozalie. På själva bröllopsnatten våldtar Lukas Barbora, och detta upprepas sedan varje natt under en lång tid. När Matej så småningom får reda på det tar han Barbora med sig och ger sig ut på vandring igen. Hon föder en son, men både hon och barnet dör, och Matej blir åter lika ensam som förut. Matej framställs som en sympatisk, varm och skojfrisk person, som är tillfreds med lite och hellre hjälper andra än kräver något för egen del.

Boken är fullständigt mästertligt skriven, både stilmässigt, språkligt och innehållsmässigt, och Jiří Šotola, som jag inte hade läst något av innan, har härmed fått en ny beundrare.

Bohumil Hrabal: Annons om huset där jag inte längre vill bo

Bonniers 1968

Översättning: Gunilla Nilsson, Mimi Rönnow och Göran Skogmar i samarbete med Marie Rádlová-Jensen

För att man från första början ska förstå varifrån Hrabal hämtat sin inspiration har han gett berättaren (som namnges i första och sista kapitlet) namnet Kafka, som dessutom (troligen) är jude. Det här är ingen bok med en enda sammanhängande intrig eller ens, vad jag kan förstå, någon röd tråd. Det är en samling scener som utspelas på olika platser. I första avsnittet jobbar herr Kafka på ett varuhus med leksaker och prydnadssaker, men till största delen handlar kapitlet om hans fritid. Han går runt i Prag och tittar på, träffar och pratar med människor. Redan här finns en del konstiga vändningar, t.ex. "filosofens hår rörde vid stjärnornas äggkläckning". (Vad i hela friden betyder det???)

Andra avsnittet, som är det längsta, utspelar sig på ett stålverk i Kladno. Där jobbar dels ett gäng karlar, dels kvinnliga straffångar, men karlarna bestämmer sig för att strejka. Ett filmteam kommer dit och filmar dem, filmen ska heta "Matrast i våra fabriker". Kvinnorna har en uppsyningsman som skriker ut befallningar till dem, men kvinnorna vet mycket väl att det betyder att han ber dem om ursäkt (?). Bland arbetarna finns en filosofiprofessor, och det förs många djupa diskussioner. Judar nämns ofta, och många kommentarer om både de aktuella världshändelserna och Bibeln görs.

I tredje avsnittet befinner vi oss vid Trefaldighetskyrkan, där en murare reparerar en stor helgonstaty, och i en ateljé nere i en källare, där konstnären Valerián rör kalk i en murbruksbalja för att gjuta en forntidskrigare. Hela tiden kräks han i baljan eller där han kommer åt.

Det fjärde avsnittet berättas, liksom det första men inte det andra och tredje, i jagform. Berättaren är en biografbiljettkontrollör som njuter av att organisera andra människors liv, vara arrangör. Det femte och sista avsnittet, där berättaren (åter?) heter Kafka, utspelar sig också på ett järnverk, men den här gången ligger det i Poldi. "Utspelar sig" är egentligen fel ord, för större delen av kapitlet (liksom nästan hela boken) är en lång monolog med obegripligheter. Som sig bör slutar också boken med en sådan:

"Allting hänger på perspektivets gummisnodd."

Med beklagande konstaterar jag att jag förstår mycket lite av boken, allra minst titeln (så vida inte "huset" betyder "landet"...?), och att det är en bok man bör analysera och diskutera i grupp för att förstå alla allusioner.

Baksidestexten upplyser mig som tur är om att den handlar om "rivning och omstöpning, om livets myllrande och formlösa mångfald som hotar döda former och steltnad byråkrati". Utan denna information hade jag stått mig slätt.

Det för mig intressantaste med boken var att jag när jag läste avsnittet om stålverket i Kladno genast tyckte att det verkade märkligt bekant, t.o.m. de enskilda replikerna. Snart slog det mig att jag hade översatt en tjeckisk film som byggde på det avsnittet! "Skřivánci na niti" hette den (av Jiří Menzel) och var för mig precis lika obegriplig som boken. Men då hade jag alltså haft boken den byggde på stående i bokhyllan. Tänk om jag hade vetat det, vad mycket lättare det hade varit att översätta filmen!

Pavel Kohout: Jag snöar

Gedins 1993

Översättning: Karin Mossdal

En rysligt spännande och intelligent bok! Jag kunde faktiskt inte lägga ifrån mig den utan sträckläste den ända till slutet!

Det första som kittlade mig var att mannen Kohout använder sig av det för mig ovanliga greppet att låta berättaren vara en kvinna. (Men när hon beskriver sig själv gör hon det med männens ögon, d.v.s. hon talar om hur män ser henne.) Hon heter Petra, är 38 år och skild och bor med sin 17-åriga dotter i Prag. Hennes stora kärlek i livet heter Viktor, som året efter sammetsrevolutionen återvänder från en tioårig exil i Kanada. Innan dess har de haft ett tioårigt, mycket stormigt förhållande. Nu är Viktor gift och har barn, men de återupptar ändå genast sitt förhållande. En kväll berättar Viktor att han har varit inskriven i kommunistregimens agentregister. Naturligtvis är han oskyldig, säger han, men nu kommer uppgifterna att offentliggöras, och han måste rentvå sig. Han ber Petra om hjälp eftersom hon har haft ett förhållande med en f.d. major vid säkerhetspolisen, Josef, och Viktor anser det självklart att det är Josef som har skrivit in honom som en privat, senkommen hämnd på Petra för att hon lämnade honom.

När Petra ställer Josef mot väggen erkänner han genast att det är han som har angett Viktor, men så småningom avslöjar han att Viktor faktiskt var agent, medan han själv motarbetade regimen och skyddade dissidenter, vilket var möjligt just tack vare hans höga position. Petra inser att en av männen måste ljuga och börjar nysta i härvan, vilket leder till...det ska jag inte avslöja! Läs boken, om du inte redan har gjort det!

Förklaringen till bokens titel är en suverän idé: Petra och Viktor uttrycker sinnesstämningar och själsliga tillstånd med vädertermer, t.ex. "jag regnar" eller "jag fryser till is", vilket betyder "jag är väldigt ledsen" respektive "jag längtar ihjäl mig efter dig". Språket är likaledes suveränt, och stilen har åtminstone ett särskilt kännetecken. Det vimlar av parenteser, där Petra i sin berättelse inflikar egna kommentarer, förklarande anmärkningar eller kloka citat (med upplysning om vem hon citerar). Redan i småskolan får man lära sig att inte använda för många parenteser, men här känns de inte alls tröttande, tvärtom ger de krydda åt framställningen.

Vid sidan av huvudintrigen berättas också om en tretton år yngre arbetskamrat som gör Petra med barn och senare blir hennes bundsförvant i sökandet efter sanningen om Viktor, om hennes problematiska relation till dottern Gabriela, om hennes varma katolska tro och om hennes möten med Viktors fru Vanessa, som inte vet att Petra återigen är Viktors älskarinna utan tror att hon bara hjälper honom att rentvå sig. De två kvinnorna blir goda vänner på slutet. Dessutom rullas Petras förflutna inklusive alla hennes älskare upp med jämna mellanrum, inte i kronologisk ordning och inte efter något särskilt system utan som det faller sig när det blir aktuellt. Men inte heller det känns förvirrande, utan här känns det helt rätt.

Förutom att boken är andlöst spännande är den också mycket sensuell och rolig. En stor njutning är det också att svenskan flyter på ett sällan skådat sätt, det märks nästan inte att det är en översättning!

Jiří Marek: Syndare i Prag

Carlssons 1994

Översättning: Alvar Eriksson i samarbete med Miloslava Slavíčková

Boken består av nio detektivhistorier, som enligt förordet allihop är verkliga händelser som författaren fått uppgifter om dels i gamla tidningar, dels av en kriminalreporter. Det är ingen konventionell deckare med spännande och bloddrypande intrig och en rafflande, uttänkt upplösning, utan ganska oglamourösa och charmiga små berättelser. Episoderna är fristående men hänger ihop på så sätt att en eller flera av fyra kriminalpoliserna förekommer i allihop. De löser inte gåtorna som någon Hercule Poirot, med "de små grå", utan ofta kommer slumpen dem till hjälp - i flera fall i form av ett vittne. Stilen är enkel och rak, lättsam och humoristisk. Snabb sammanfattning:

I den första historien hittas en man mördad i sitt hem, och polisen har inga spår. Men på krogen kommer samtalet in på hundar, och då drar sig polismannen till minnes en annan hund, som förekommit i ett svindelfall ett par år tidigare. Plötsligt slår det honom att samma kvinna måste vara skyldig nu som då, fast hon den här gången gått så långt som till mord. Det visar sig stämman.

Den andra historien berättas av en pensionerad domare, som tänker tillbaka på ett fall där han ångrar sitt domslut. Han frikände en spåman, som sedan flyttade till Tyskland och blev Hitlers astrolog men senare mördades. Om han hade dömts till fängelse hade han levt nu, resonerar domaren.

I den tredje historien har en kvinna försvunnit. När en granne berättar att mannen eldade i värmepannan mitt i stekheta sommaren, förstår polisen att han har eldat upp frun.

Den fjärde episoden handlar om en prokurist som stjälar juveler och pengar och sedan är spårlöst försvunnen, och polisen har inga spår. Men så småningom uppenbarar sig ett vittne, en tågkonduktör som känt igen den efterlyste därför att han vid en station hade bråkat om fyrtio centesimi (några ören). Utan detta intermezzo hade konduktörens uppmärksamhet inte dragits till mannen, men tack vare sin snålhet blir han nu fast.

Femte episoden: en juvelerare mördas i sin butik, ett vittne ser två personer lämna butiken. Det visar sig naturligtvis vara de två som är mördarna, och de grips.

Sjätte: en pensionerad polis blir nästan sjuk av sysslolösheten, och hans läkare råder honom att förverkliga sina drömmar. Det visar sig vara att försöka lösa ett två år gammalt ouppklarat mordfall. Just därför att han inte längre är polis lyckas han få folk att öppna sig som inte vill prata med poliser, och han får då ett värdefullt tips som efter långa och ihärdiga efterforskningar leder honom till mördaren.

Sjunde: en kvinna har varit sjuk i ett halvår. Av sin läkare råds hon att lätta sitt hjärta, och enbart för att må bättre går hon till polisen och talar om att hennes grannar begick ett mord för ett halvår sedan. När uppgifterna kontrolleras visar de sig stämman, och gärningsmännen får sitt straff.

Åttonde: en högt uppsatt ämbetsman faller ihop på gatan, och resultatet av alla test visar att han har blivit blyförgiftad. Polisen koncentrerar sig genast på sekreteraren och hustrun och hittar spår efter bly på tandborsten i hemmet. Det visar sig att hustrun är mentalsjuk, och hon blir intagen på mentalsjukhus, medan mannen överlever.

Nionde episoden: en ung, nykläckt advokat i en liten stad

utses att försvara en man som anklagas för att ha mördat sin älskarinna. Alla anser att saken är klar, alla utom den unge advokaten, som här ser sin chans att bli berömd. Han kämpar i motvind, men efter tråget och idogt arbete, för vilket han delvis tar hjälp av en pensionerad polis från Prag, lyckas han lösa gåtan: kvinnan har mördats av sin egen dotter och dennas älskare. Den anklagade frias och advokaten vinner sin efterlängtnade ryktbarhet.

Milan Kundera: Varats olidliga lätthet

Bonniers 1984

Översättning från franska: Ulla Bruncrona

Strax innan jag åkte till Prag vid nyår tittade jag på filmen "Varats olidliga lätthet", och den grep mig mycket djupt. När jag berättade det för en av svenskarna i Prag, sa han: "Då har du inte läst boken!" Nu har jag det, och jag håller inte med honom om att boken i alla avseenden är bättre än filmen. De gav mig faktiskt två vitt skilda upplevelser. Filmen är oerhört stark och gripande men samtidigt mustig och njutbar. Jag tror inte att boken hade nått samma djup i mig om jag hade läst den först, men nu kompletterade den min upplevelse av filmen oerhört fint.

Själva stilen är rak och enkel och saknar speciella kännetecken, genremässigt är det en metaroman. Kundera är själv jaget i boken, och han berättar att han har hittat på personerna: "Personerna i min roman är mina egna oförverkligade möjligheter." Men naturligtvis tar figurerna över och lever sitt eget liv, och ibland undrar han varför de handlar som de gör. Och han väljer att beskriva dem genom deras handling, tankar och repliker, för om deras utseende sägs knappt ett ord, bara ett par korta, flyktiga kommentarer (om Sabina och Tereza, inget alls om Tomas). I samklang med den enkla stilen går det faktum att det inte är någon "spännande" roman med en handling som leder framåt till en "upplösning". Kunderas berättarteknik är nämligen att hoppa fram och tillbaka i handlingen, ofta och långt, och vi får ibland samma handling berättad flera gånger, ur olika personers synvinkel. Vid två olika tillfällen - varav ett rätt tidigt i boken - får vi t.ex. beskedet att Tomas och Tereza har dött, sedan vrids klockan tillbaka igen, och när romanen slutar lever de fortfarande.

Av ovanstående följer att det är själva innehållet i boken som är viktigt. Det har två olika beståndsdelar, varav den ena finns med i filmen, den andra inte. Den delen som även filmen tar med är förstås själva handlingen, berättelsen om Tomas, Terezas och Sabinas liv (Franz' liv är nedtonat i filmen). Det

som däremot naturligt nog saknas helt i filmen är författarens många långa resonemang av filosofisk, politisk och religiös natur, som för mig var behållningen med boken, eftersom jag redan kände till handlingen. Redan i början får vi en antydning till förklaring av titeln (kompletteringar kommer efter hand), som grundar sig på Parmenides 2 500 år gamla naturfilosofi om motsatspar, här tyngd-lätthet. Hela det resonemanget (boken igenom), liksom titeln i sig, är fullkomligt genialt! Andra utläggningar behandlar lika lysande; svindel (det är att *vilja* falla, inte att *inte* vilja falla), skit (ett teologiskt problem, sket Adam och Eva resp. Jesus eller ej?) kitsch (kitsch är en skärm, som satts upp för att skymma döden), m.m. Och så naturligtvis all politik, som faktiskt hör till bägge delarna - dels förekommer som sagt monologer av författaren om politik, dels är ju naturligtvis politiken så att säga invävd i personernas liv och genomsyrar därför hela romanen. Till monologpartiet hör också tre förteckningar över ord som Sabina och Franz med sina väsensskilda bakgrunder uppfattar helt olika. Mycket talande.

Jag förstår att Kundera har skördat framgångar världen över med både romanen och filmen (men boken är inte ett smack erotisk, till skillnad från "Jag snöar"!) och säkert har bägge medierna bidragit till att ge många som annars inte bryr sig om politik en inblick i och förståelse för tjeckernas fruktansvärda situation (just sådana som aldrig skulle ta i Vaculíks "Tjeckisk drömbok" med tång).

Josef Škvorecký: Saxofonen

Brombergs 1980

Översättning: Johan Malm

Jagpersonen i boken är en 18-årig tjeckisk pojke, tiden är andra världskriget. Pojken älskar musik, framför allt swing, och saxofoner är hans stora passion. I hans hemstad Kostelec finns bara alt- och tenorsaxar, och högt uppe i bergen bor en ledare för en blåsorkester som äger en barytonsax. Men någon bassaxofon har pojken aldrig sett, för honom är det ett museiföremål som tillverkades under 20-talet och nu bara är en dröm - hans stora dröm är att en dag få se en riktig sådan.

Handlingen är mycket enkel. En dag - redan på första sidan i boken - blir pojken vittne till hur en man lyfter ut en bassaxofon ur en buss framför ett hotell. När han tilltalar mannen visar det sig att denne är tysk. Samröre med tyskar var farligt under kriget och pojken borde gå därifrån. Han utkämpar en lång och stark inre kamp, men dragningen till bassaxen är starkare. Mannen visar sig vara medlem i en tysk orkester som ska spela för stadens nazister. Pojken hjälper

tysken att bära in saxen i hotellet, där han träffar de övriga i orkestern, alla kroppsligt deformerade utom en. De erbjuder honom att spela ett par låtar med dem, och han är lycklig: "Musikens vettlösa lyckokänsla sköljde över mig som ett gyllene bad." Det visar sig att just bassaxofonisten blivit sjuk, och de vill att pojken ska hoppa in i stället. När de erbjuder sig att maskera honom så att inte tyskarna i publiken ska känna igen honom blir frestelsen honom övermäktig, och de börjar spela. Men mitt under konserten kommer den sjuke saxofonisten och sliter saxen ifrån honom, och den tysk i publiken som pojken är allra mest rädd för kommer och sliter mustaschen av honom - han är avslöjad. Men ingen får någonsin reda hans inhopp, och efteråt känns hela intermezzot nästan som en dröm - vilket poängteras just genom upprepandet "någon dröm var det inte". Där slutar boken - alltihop utspelar sig på några timmar.

Men naturligtvis är det inte den till synes ganska tunna handlingen som är huvudsaken, utan den politiska och emotionella undertonen, den själsliga konflikt som något på ytan så trivialt kan utlösa. Det jag särskilt fäste mig vid i boken var ett av de argument pojken intalar sig för att rättfärdiga för sig själv det han tänker göra: "Det hade varit nog om min mor på någon av söndagsutflykterna till Bad Kudow hade lämnat far (de var bara förlovade då) och gift sig med restaurangägaren, som förälskat sig i henne (---). Jag skulle då ha fötts till tysk, och eftersom jag är av mankön, frisk, stark, välbyggd, skulle jag antagligen ha blivit SS-man." Så små är marginalerna, och så stora blir skillnaderna.

Vad beträffar språket är så många tyska satser insprängda att det finns en särskild avdelning längst bak där de är översatta. I övrigt är språket inte speciellt svårt, av naturliga skäl finns det ingen "tjengelska" i boken. Däremot flödar fantasin. Orkestermedlemmarnas utseende beskrivs faktiskt som så absurt att man nästan misstänker att det inte kan vara påhittat utan måste ha något korn av sanning - kan man hitta på att någon har en mun som en pianoklaviatur? De historier som orkestermedlemmarna berättar under middagen är också helt absurda. Pojken själv liknar sina upplevelser vid "feberfantasier" och inser att ingen skulle tro på honom om han berättade vad han varit med om.

Boken är mycket olik den text av Škvorecký som vi läste på lektionerna.

Nu har jag en liten fråga:

VARFÖR VIFTAR ALLA TJECKER MED HANDEN?

När jag i ett tidigt skede den här terminen stötte på uttrycket "mávl rukou/rukama" föreföll det mig lite märkligt, men snart insåg jag att det måste vara ett av de vanligaste uttrycken i det tjeckiska språket. Jag har läst många språk, men i inget av dem är det så vanligt förekommande - inte ens i de romanska språken, fast de åtföljs av ett livligt gestikulerande!

Några exempel:

"Smrt Archimedova":	s. 37
"Potíže s 28. říjнем":	s. 53
"Dannys förlorade ungdom":	s. 44
"Věstkyně":	s. 21
"Vražedný útok":	s. 161
"Zločin v chalupě":	s. 137
"Tjeckisk drömbok":	s. 46
"Landstrykare, dockor och soldater":	s. 150
"Jag snöar":	s. 235
"Syndare i Prag":	s. 35
"Varats olidliga lätthet":	s. 242

Observera - jag har bara tagit med ett enda exempel per text, fast uttrycket i många fall förekommer mer än en gång!

Översättningen är oftast "viftade med handen" (i ett fall "med armarna"), men varianter finns: "gjorde en gest med handen", "slog ut med händerna" eller den i mitt tycke bästa lösningen (när det är just det som avses), nämligen Johan Malms "viftade bort det hela". Alvar Eriksson skriver "viftade bort det".

Jag blir oerhört nyfiken på vad som ligger bakom detta viftande. Har tjecker en större benägenhet än andra folk att vifta bort saker - har det måhända varit ert sätt att överleva? Denna gåta fordrar ett djuplodande forskningsarbete!

[Tillägg tolv år senare när jag lägger upp dokumentet på webben: Min lärare svarade inte på frågan om viftandet, och när jag senare tog upp det under en lektion stirrade han bara oförstående på mig och visste inte vad jag talade om. Uppenbarligen hade han inte ens brytt sig om att läsa de här bokreferaten utan bara med en snabb blick konstaterat att jag hade fullgjort uppgiften...]

Böcker på tjeckiska

Albert Kyška: Šero
Sixty-Eight Publishers 1986

Nybakade studenten Ruda Jansky från byn Senohraby utanför Most kommer till Prag i september för att plugga matematik i fem år. Redan första dagen går han på restaurang och hamnar vid samma bord som en jämnårig kille. De känner igen varandra från inträdesproven till matematik-fysik-fakulteten och börjar prata. Bordsgrannen heter Honza Zvonař och kommer från Nové Město, bägge är alltså nykomlingar i Prag. De finner varandra över öl och gruzinák och är båda glada över att så snart få en vän i den nya staden.

Så småningom får de allt fler vänner och går ofta ut och dricker öl på olika kända ställen. (De konstaterar bl.a. att ölet är godare på U Tomáše än på U Flekú - jag instämmer till fullo!) De har också djupare diskussioner, t.ex. om litteratur och om situationen i landet. På ett ställe håller en kille, Pepa, en lång utläggning för Honza om varför folk läser dålig litteratur: de har inget att jämföra med. "Tänk dig", säger han, "att du i hela ditt liv bara har ätit hårt bröd. Folk runt omkring dig pratar om hur jättegod maten är, och du har ingen aning om att det finns annan mat än det hårda brödet. Vad skulle det leda till? Du skulle tvinga dig att älska det brödet." Honza säger att det väl alltid har varit så under socialismen, rena mörkret. "Nej", svarar Pepa, "mörker har vi redan haft en gång, och historien upprepar sig inte." (?) "Snarare skulle jag kalla det skymning." Därav alltså bokens titel, som för övrigt också ganska ofta förekommer i rent konkret bemärkelse, allteftersom hösten framskrider.

Honza är den känsligaste och mest intellektuelle av de två huvudpersonerna. När en kamrat spelar upp förbjuden musik gör orden starkt intryck på honom, och han slukar förbjudna böcker. Hans lycka blir fullständig när det visar sig att hans gamla flickvän hemifrån, Jana, också pluggar i Prag och vill bli tillsammans med honom igen. Han spelar också fotboll och känner sig mer och mer uttråkad i skolan allteftersom han börjar ifrågasätta systemet. Ruda, å andra sidan, blir vald till ordförande i SSM. Först blir han lite tveksam om han ska tacka ja, men efter att ha rådfrågat en kamrat som peppar honom inser han att någon ju måste ha den positionen, och det skulle underlätta hans studier om det blev han. Han växer snabbt in i rollen och blir snart t.o.m. lite stolt över sin ställning. Han trivs bra i skolan och tycker att fördelen med matematik just är att det är en universell sanning, exakt och kontrollerbar, där ingen kan komma med tvivelaktiga teorier som t.ex. i marxismen. Det visar sig alltså att de från början så goda vännerna är väldigt olika och börjar glida isär.

Jag tyckte mycket om den här boken, säkert delvis för att språket är så lätt, men delvis för att så mycket är bekant i den. Höstterminen börjar just, precis som nu, grabbarna läser böcker jag har läst, pratar om författare jag känner till, lyssnar på musik jag har hört, sitter på mina favoritkrogar, går runt i Prag där jag brukar gå, och inte minst använder otaliga av de ord och uttryck jag har lärt mig på sommarkursen (t.ex. jdi do prdele) (!).

Till sist statistik över tjeckernas favorituttryck: på 130 sidor förekommer "mávl(a) rukou" 10 gånger, "mávali rukama" 1 gång och "zamával rukama" 1 gång. Det blir 12 gånger, 1 gång var 11:e sida!

Jan Trefulka: Na krásné vyhlídce, novell ur samlingen Vraždy bez rukavic
Atlantis 1992
38 sidor

Antonie Kafoňová är en kvinna på 40 år som är gift och har två barn, sonen Martin, 17 år, och dottern Marcela, 14 år. Familjen bor någonstans i Mähren. Novellen börjar med meningen att hon vet att hon snart ska dö. Hon har ont överallt, i bröstet, magen, ryggen, nacken och låren, och om hon lyfter lite på huvudet blir hon illamående och yr. När hon äter sticker det till i magen, det känns som om något lossnar. Men hon är bra på att hålla masken och lyckas dölja att hon har ont för sin familj, för dem ljuger hon och säger att hon har varit hos läkaren och han säger att det är influensa. Hon ligger på soffan i köket, det gör man nämligen i den här familjen när man är sjuk. Det är mest praktiskt, där är det lättast att passa upp på och förströ den sjuke, och när sjuklingen är ensam hemma kan han/hon lätt koka te och värma lunch åt sig.

Fru K. vill på inga villkor till sjukhuset, fast hon vet att hon skulle få lugn och ro där och kanske bli räddad från döden. Hon vill inte bli räddad, för hon tycker att hon skulle få betala ett alltför högt pris för att bli räddad, och inte bara hon, utan även hennes barn.

I tillbakablickar får läsaren så småningom en bild av vad som har hänt. Fru K. arbetade på ett vårdshus på eftermiddagarna, där hon träffade en polack, Vojtěch Jasiczek. Han bodde där tillfälligt medan han jobbade på ett bygge. Första dagen överrumplade han henne med att kyssa henne på hand, och när överraskningen lagt sig blev hon smickrad och glad. Det slog henne att hon inte hade känt så här sedan hon var sexton år och hemligt kär i en kille från grannstaden, och det skrämde

henne.

Fru K. blev förtjust i herr Jasiczek och satte in blommor i hans rum. I gengäld kom han till henne med en stor bukett nejlikor, och sedan tänkte han gå igen. Men hon skyndade sig att bjuda på något att dricka, och hon förstod att avgörandet låg hos henne om något skulle hända, han var alldeles för korrekt och inte så självsäker. Hon såg då till att missa sista bussen hem, så att hon var tvungen att sova över på värdshuset. Först tog de en promenad, sedan gick de upp på hans rum och älskade med varandra. Aldrig i hela sitt liv hade hon känt sig så nära en annan människa. Deras förhållande varade i fyra underbara månader.

En dag föreslog herr J. att hon skulle följa med honom till Polen i ett par dagar. Det ville hon gärna, hon hade aldrig varit i utlandet och hade aldrig sett havet, och hon tänkte att hon måste hitta på en genomtänkt lögn för sin familj. Men när hon senare fyllde i ansökningsformuläret kändes det som om det inte gällde henne själv utan en främmande människa, och när klartecknet kom fick hon ångest och ljög för första gången för herr J. att sonen hade födelsedag, som hon inte kunde vara borta ifrån. Hon fortsatte ljuga och hitta på ursäkter, innan hon en dag talade om att hon inte tänkte följa med honom. Hon älskade honom, men hon hade man och barn och kunde inte. Han sa ingenting utan bara gick, men återkom efter ett tag och började suppa med en annan man. Han såg tio år äldre ut. Hon gick ner i värdshusets källare för att få andas ut, och snart kom herr J. efter henne och började slå henne med ansiktet vått av tårar, och plötsligt insåg hon att hon ville att han skulle slå ihjäl henne så fort som möjligt. Han blev dock avbruten av värdshusets ägarinna, fru Hortová, som tog hand om fru K. medan herr J. gav sig av.

Detta är själva historien, med några mellanspel i köket, där fru K. blir avbruten i sina tankar av att först dottern, sedan sonen och strax därpå maken kommer in och pratar med henne. Sonen tror inte på att det är vanlig influensa utan vill hämta läkare, men maken ber sonen låta modern vara. Fru K. betraktar sin make och undrar om han inte vet allt och egentligen bara med tillfredsställelse väntar på att hon ska dö. Han är i alla fall attraktiv nog att få en ny fru när hon har dött, tänker hon.

Novellen slutar med att hon dör där ensam i köket i vetskap om att allt hon fått i livet har hon inte bara betalat hederligt, utan också i rågat mått.

Tyvärr förstår jag inte vad hon dör av. Har hon blivit med barn med herr J. och nu inte vill föda det, eller har hon gjort en abort som hon dör av? Eller slog han henne så illa där i källaren? Eller dör hon av sin psykiska smärta?

Antydningen i början att både hon och hennes barn skulle få betala ett högt pris om hon blev räddad, tyder på att det är något konkret som skulle komma fram om hon gick till läkare och lät undersöka sig. Jag tycker novellen är språkligt lätt att förstå, men antingen kan jag inte läsa så bra mellan raderna eller så är det inte så uppenbart på tjeckiska heller. Bokens titel anspelar ju till och med på mord.

[Vifta med handen: 3 gånger, en gång var tionde sida]

Jan Suchl: Vlak na Prahu, novell ur samlingen med samma namn
Melantrich 1978
21 sidor

En natt knackade det på Pavels och Maries fönster. Det var en Mandák från distriktsnämnden, som var på väg runt för att mitt i natten sammankalla alla funktionärer till möte i sekretariatet. Pavel gick dit och återvände hem men kunde inte sova utan satt och tänkte på vad han hade fått höra, vilket läsaren inte får veta ännu. På vägen till jobbet gick Pavel hem till sin kompis och arbetskamrat Karel, som satt och åt frukost samtidigt som han lyssnade på radion, där man läste upp partiets uttalande om situationen. Det var samma sak som Pavel hade hört på natten. Först när de kom till sin arbetsplats, på järnvägen, får läsaren veta vad det är som har hänt: avgång. (Vem eller vilka som ska avgå förstår jag inte riktigt.) Ingen talade om annat, vagnhallen var fullpackad av människor som väntade på att Pavel i egenskap av ordförande för fabriksutskottet skulle berätta mer för dem. Han bekräftade att situationen var allvarlig och jämförde med situationen på 20-talet. När han avslutade med att säga att det skulle bli en stor demonstration på Gamla stans torg dit Gottwald skulle komma, började hela hallen skandera: "Vi vill till Prag! Sätt in ett extratåg!"

Det bestämdes att så skulle ske, och en febril aktivitet utbröt för att ordna först tillstånd, sedan tåg, lokförare och sist en tågmästare. Inga tåg fick åka utan tågmästare. Eftersom de jobbade på järnvägen fick de ta vagnar som var på lagning. Mitt under alla dessa förberedelser fick Pavel ett telegram från sin syster Zdena att deras pappa var svårt sjuk och att Pavel måste komma. Först trodde han att det var någon som hittat på det som en provokation, för att ställa till problem med Pragresan. Men postens telegramavdelning bekräftade att hans syster hade skickat det.

Telegrammet försatte Pavel i ett riktigt dilemma. Han, som var van att bestämma sig snabbt, visste sig plötsligt ingen råd. Var kunde han hjälpa till mest, var behövdes han mest? Att

lämna arbetsplatsen just den dag Pragresan skulle äga rum kändes som desertering. Sin pappa kunde han ju i alla fall inte hjälpa. Han ringde till Marie på jobbet, och hon erbjöd sig genast att ta ledigt och åka till hans far i hans ställe.

Tåget till Prag blev proppfullt, med 1 464 personer från många olika arbetsplatser. Men i Prag sa folk att demonstrationen redan var slut. Pavel fick då idén att gå till central-kommitténs byggnad, där de träffade en sekreterare som återvänt från demonstrationen. Pavel bad honom säga ett par ord så att inte folk kände att de hade åkt dit i onödan. Han samtyckte villigt och berättade vad Kléma hade talat om, tackade dem för deras initiativ och försäkrade att de nu lugnt kunde åka hem igen. Efter några timmars ledighet i Prag tog de tåget tillbaka hem på eftermiddagen.

På hemvägen frågade sig Pavel om deras utfärd hade haft någon mening. Ja, svarade han sig själv, huvudsakligen därför att de hade lyckats med att organisera det här tåget. Det var första gången som de i sådant mått och på ett så konkret sätt hade lyckats ena viljan hos majoriteten av de anställda. När han hade kommit fram till det, återvände han glatt hem och tänkte att precis som deras tåg i dag skulle snart alla arbetares gemensamma tåg nå målet.

När han glad i hågen kom hem möttes han av en gråtande Marie. Hans pappa hade fått slaganfall.

[Vifta med handen: 1 gång]

Lubor Falteisek: Včera mi bylo třináct, novell ur samlingen med samma namn
Impreso Plus 1993
65 sidor

En berättelse skriven i jagform av en flicka som om några månader ska fylla 13 år. Hon heter Lea Stránská, Lea efter sin mycket avhållna farmor, som hette Leontýně och har dött tre år tidigare. Lea ser fram emot att fylla 13 och hoppas att hon ska bli vuxen då. Hon läser mycket, hon har 97 egna böcker som hon har läst allihop, och nu har hon börjat skriva dagbok. Det är mycket lättare än att skriva uppsats i plugget, för där kan man ju inte skriva om allt som händer en. Det kan man i dagboken, men den har dock en stor nackdel: man kan inte visa den för någon. Hon har också börjat skriva dikter, vilket hade varit otänkbart för ett år sedan. En rolig grej som händer är att när åttorna ska starta en skoltidning, vill de ha med Leas dikter där.

Lea har ingen riktig kompis, vare sig tjej eller kille. Skolan ligger 8 km från hennes by, och stadsbarnen håller sig för sig själva och kallar bybarnen "utsocknes". I Leas klass finns ingen annan från hennes by. Hennes två år äldre syster, Pavla, går i samma skola, men hon är ju vuxen och vill inte vara med Lea. Farmor Leontýně hade en jättebra kompis, Karolína. Först gick de i plugget ihop, sedan flyttade Karolína, och då började de brevväxla och hälsa på varandra. Ibland drömmer Lea om att hon, farmodern och Karolína skulle vara jämngamla - då skulle de bli tre superkompisar, de tre musketörerna.

En dag när Lea kommer hem från skolan och ingen annan är hemma går hon till familjens bokhylla för att ta en bok att läsa. När hon drar ut en tjock bok hittar hon en liten tunn bok där bakom, som hon nyfiket tar fram. Det är farmoderns poesialbum. Det innehåller förutom flera fina dikter en "bukett" av mångfärgade fjärilar och en önskan från Karolína att vänskapen med Lea ska hålla lika länge som buketten. "Glöm mig inte, Lea. Skriv!!!" står det, tillsammans med hennes nya adress. Lea känner det som om uppmaningen var riktad till henne, och hon börjar fundera över Karolína och allt som farmodern har berättat om henne. Full av inspiration skriver hon ett brev till Karolína och skickar det till den adress som står i boken.

Hädanefter är hela novellen i brevform, fast effekten blir densamma som en dagbok. Lea berättar om sig själv, sina hemligaste tankar och drömmar på ett sätt som hon aldrig har gjort för någon, eftersom hon inte har någon att prata med, och om dagliga händelser och problem i skolan och hemma. Hon är duktig i skolan, eftersom hon läser mycket vet hon ofta mer än vad som står i läxboken och blir därför ibland retad och kallad plugghäst. Hon läser engelska och tyska och vill lära sig även andra språk. Hon älskar katter, hon hade en katt tidigare som försvann, och nu önskar hon sig en ny till sin födelsedag. Hon berättar om killar, och om hur hennes 19-åriga kusin försöker ta livet av sig p.g.a. olycklig kärlek, fast det senare visar sig att hon bara ville väcka uppståndelse så att killen skulle komma tillbaka till henne. Lea känner sig ofta orättvist behandlad av mamman, som hon tycker favoriserar systemen Pavla. Men mamman och pappan säger att de är stolta över henne när första numret av skoltidningen kommer ut, och i andra numret har hon med tre dikter av fem. När en dagstidning från Prag en dag kommer till skolan för att göra ett reportage om skoltidningen, framkommer det tydligt att hon är olik sina skolkamrater: hon berättar att hon helst läser Jiří Wolker, Li-Po, Josef Hanzlík, Kainar och Šráňa Frámek, medan de andra föredrar att ägna sig åt sport, video och TV. Hon känner sig äldre än sina jämnåriga och är helst ensam, samtidigt som hon inte vill vara ensam utan längtar efter en förtrolig vän.

Den dag hon fyller 13 märker hon att livet inte blir så annorlunda som hon trott. Inget särskilt händer, allt är som

vanligt. Nu börjar hon i stället hoppas på att allt ska förändras när hon fyller 14. Hon avslutar med att skriva att det här är det sista brevet hon skriver, och att det väl ändå inte är någon mening med att skicka brev till en okänd person. Hon vet ju inte ens heller om den personen lever och bor kvar på samma adress efter ett halvt århundrade.

Det sista brevet i boken, skrivet direkt efter Leas sista brev, är till Lea från Karolína. Hon skriver att hon nu i fyra månader har fått brev från Lea (lyckligtvis hade hennes gamle brevbärare inte glömt hennes flicknamn), och att hon först trott att de var från hennes gamla vän Leontýně, att det var gamla brev från deras skoltid. Lea och Leontýně är verkligen tvillingsjälmar, skriver hon, vilket bekräftar Leas egen känsla. Hon tackar för alla fina brev och förtroenden och säger att hon inte ville skrämma Lea genom att svara, men nu kommer hon att sakna Leas brev och bjuder Lea hem till sig en vecka på sommarlovet. De kommer säkert att trivas ihop, dessutom ska hon presentera Lea för sin 14-åriga sondotter.

Man anar att Lea har fått den vän hon så länge har längtat efter, kanske t.o.m. två på en gång.

[Vifta med handen: 1 gång]

Alžběta Šerberová: Sen velký jako svět, novell ur samlingen *Ta druhá*

Impreso Plus 1993

13 sidor

En kall januarinatt drömmer Marie och Petr om sin framtid. De ska ha en bil, kanske två, ett stort hus, tre barn, eller fem...

Petr hade i fjol somras varit på affärsresa och i byn Snin stannat till för att köpa något att äta. Utanför ett varuhus stod en flicka med en stor resväska. Hon var inte perfekt till utseendet men såg trevlig ut. Han tilltalade henne, hon berättade att hon skulle på semester till sin mormor, och han fann det behagligt att prata med henne. Det visade sig att hon kom från Prag och bara hade stannat till här. Han frågade om han fick fotografera henne, det fick han. Hon gick och köpte en solhatt, han följde med och frågade sedan om han fick träffa henne i Prag. Hon gav honom telefonnumret till jobbet, hon är sömmerska. Hon skulle stanna hos mormodern i två veckor, och han lovade ringa om två veckor.

De träffades igen hemma hos Petr tre veckor senare. När de andra gästerna gick stannade hon kvar och sov över, och från

den dagen sov hon ofta hos honom.

Efter återblicken går berättelsen tillbaka till vintern, och de fortsätter drömma om framtiden.

Efter ett streck som markerar en paus i berättelsen är Petr plötsligt gift med Margaret, en rik, vacker, glad och trevlig halvtjeckiska som han reser mycket tillsammans med. Det kommer ett brev till honom, eftersänt två gånger, så det är mycket gammalt. Samtidigt ser han att Margaret har köpt en ny klänning. När han ber henne att ta på sig den, säger hon att en sömmerska har bränt hål i den. Hon har betalat skadan och chefen har bett om ursäkt å hennes vägnar, Margaret har inte talat med sömmerskan själv. Petr känner något som liknar hat och läser inte brevet, ögnar bara igenom det och slänger det sedan. De går och lägger sig, och han frågar Margaret vad hon tänker på. På sömmerskan, svarar hon, jag undrar vad hon tänkte på när hon brände sönder klänningen. Petr tänker på Marie och föreställer sig hur hon ligger och sover, "som om hon sedan länge visste allt".

Jag tycker inte att tidsbegreppen framkommer så tydligt: om han övergav Marie för Margaret, eller om han var otrogen med Marie medan han var gift.

Lenka Procházková: Oční kapky (22,5 kapitel)

Atlantis 1982

115 sidor

En roman som är upplagd på ett lite ovanligt sätt: den börjar med att ett par får barn när de knappt känner varandra och bara har varit i säng två gånger, och först då lär de trevande känna varandra ordentligt och blir så småningom ett kärlekspar på riktigt. I de första kapitlen varvas nutid med tillbakablickar, när sedan tillbakablickarna har hunnit ifatt nutiden blir allt nutid.

Pavla är 22 år, går på högskolan och bor fortfarande hemma hos sin mamma. Hennes far dog för tre år sedan, det var då hon kände att hon blev vuxen. Boken börjar med att Pavla, gravid i åttonde månaden, går upp på toaletten mitt i natten och då upptäcker att hon blöder. Hennes mor och Jakub, det blivande barnets far, kör henne till sjukhuset, där läkarna tar akut kejsarsnitt. När Pavla vaknar upp minns hon ingenting och tror först att barnet har dött, eftersom det inte ligger bredvid henne och ingen vill visa henne det. Efter ett tag kräver hon att få tala med en läkare, och när han kommer skriker hon att hon vill se barnet ögonblickligen. Då kommer de äntligen med den nyfödda: en frisk dotter på 3 400 gram, som Pavla tycker

är det vackraste barnet i hela världen. Men hon är samtidigt chockad: det har aldrig fallit henne in att barnet kunde bli en flicka. Hela graviditeten har de kallat barnet Vojtěch, och hela babyutstyrseln är blå.

Hon vänjer sig dock snart och kallar barnet Magdaléna. Pavla tycker hon är mest lik Jakubs mamma. Hon meddelar att hon tänker börja amma barnet själv. Det går inte, säker läkaren, för den medicin de ger henne går ut i mjölken och kan påverka barnet. Då slutar hon ta sin medicin och härdar ut, trots att hon ligger sömnlös hela första natten och har ont, ärret kliar och tankarna snurrar i huvudet. Hon försöker också gå upp, vilket är nästan omöjligt i början.

I tillbakablickarna får man pusselbitarna bakåt i tiden. Jakub är 27 år och fotograf, och de har troligen träffats genom hans jobb. Jakubs far dog tre månader innan sonen föddes, så Jakub har alltid bara haft sin mor. (Hon trodde länge att han var en tumör.) De två har ett så nära förhållande att Pavla känner sig överflödig. Jakub bor inneboende i en lägenhet, så Pavla och han har svårt att träffas ensamma. När de är på bilutflykt i början av förhållandet tar de därför in på hotell. Det är förbjudet för ogifta att dela rum, så de tar var sitt, men det ena får stå orört.

Detta är strax före jul, och när de skiljs lovar han ringa efter jul. Det gör han, och han tar ut henne på teater och bio, men han har alltid bråttom därifrån. Pavla börjar tro att han har en annan kvinna. När han senare inte hör av sig på två veckor skriver hon ett stolt, elakt brev till honom och dricker sig full hos en kompis. När hon efter midnatt återvänder hem ringer han och berättar att hans mamma dött för en vecka sedan. Han hade just kommit hem från hennes stuga och hittat begravningsräkningen och Pavlas brev. Hon skäms förfärligt och ber honom riva sönder det hemska brevet, men han vill träffas så att hon kan göra det själv. Det gör de, och då går de i säng för andra gången.

Ett par dagar efteråt åker han på repövning. I tre veckor brevväxlar de, och då anar hon att hon väntar barn. När hon får det bekräftat, upplever hon det vackraste och mest fulländade ögonblicket i sitt liv. Hon åker direkt hem till sin mamma och berättar det. Mamman blir glad, och de spelar grammofon, dricker vin och pratar om Vojtěch till långt in på natten. (Mamman verkar vara mycket liberal och har tydligen inget emot att Pavla är ogift.) Men när Jakub kommer hem från militären och hon berättar den glada nyheten säger han att han inte kan gifta sig med henne och frågar om hon har funderat på abort. Hon frågar om han redan är gift. Han säger nej och lovar förklara allt senare, inte nu. Hon blir sårad och går.

De ses inte på hela sommaren. Efter sommaren bjuder han henne

till stugan på tre dagar, och de åker dit. När de sitter där och pratar upptäcker de, som snart ska bli föräldrar, att de nästan inte vet något om varandra. Jakub gör flera saker som retar Pavla: han skämtar om att han skulle kunna kasta henne i dammen och dränka henne, och han säger att han ska presentera henne för en arbetskamrat som hon kanske kan bli kär i. Hon känner att han inte älskar henne. Hon älskar honom och har gjort det från början, men det vet inte han. Hon känner att han tror att hon träffar honom bara för barnets skull. De bestämmer ändå att de ska åka ut på landet igen redan veckan därpå. Där märker de att de börjar trivas ihop och sakna den andra när han/hon går ut ur rummet. Det skrämmer Jakub lite, men efter det träffas de oftare. Jakub påstår att musik är viktigt för ett foster, så de går på konsert varje vecka. När de en gång stöter ihop med en av Pavlas före detta killar blir Jakub sur och svartsjuk. Efter två dagar kommer han och ger henne presenter, fina saker han ärvt av sin mor.

När Pavla ligger på BB (vid jultid) får hon grattiskort och brev från släkt och vänner men hör först inget från Jakub, och hon inser att hon inte kan vänta sig något av honom. Hon blir medveten om att han aldrig har sagt att han älskar henne. Vissa av sköterskorna gör också stor affär av att hon är ogift. Men efter ett tag både skriver han och hälsar på, och när hon och Magdaléna får lämna sjukhuset är det han som hämtar dem. Han är dock ilsken: Pavla har fått brev hemma från en f.d. pojkvän, och Jakub har öppnat och läst det. Han kör Pavla hem till henne, ser på när hon ammar Magdaléna och säger att han helst skulle vilja ta med båda två hem till sig, men där är det ju så trångt. Pavla tänker att det inte är där skon klämmer: han vågar inte binda sig.

Några dagar senare går Jakub och hon på bio. Han följer inte med henne upp men ringer direkt när han har kommit hem bara för att säga att han tycker om henne. Pavla är mållös.

När Pavlas mor är bortrest i två dagar bor Jakub hos Pavla, i moderns rum. På Magdalénas födelseattest står det inte att Jakub är fadern, och nu vill Pavla att de ska gå och få det inskrivet. Jakub slår bort det, tycker inte att det är viktigt, och blir sur när han förstår hur oerhört viktigt det är för Pavla. Till slut går han med på att gå dit ett visst datum en månad senare. De nämner det inte mer, men det hänger över dem.

De blir allt mer sammansvetsade, och först nu älskar de med varandra igen, vilket de alltså inte har gjort på nästan ett år.

I två veckor sover de tillsammans varje natt. Dagen innan de ska gå och skriva in Jakub som fadern påminner Pavla honom om det. Han har totalt glömt bort det och vill skjuta upp det.

När hon insisterar, blir han sur och beskyller henne för att mer bry sig om hans namnteckning än honom själv. Han går därifrån, men lovar motvilligt att infinna sig den avtalade tiden dagen därpå.

När de kommer dit får de veta att registrering bara sker på onsdagar. Det är torsdag. Pavla blir rasande och säger att Jakub bestämde den här dagen med flit. Nu vill hon aldrig se honom mer, han har förlorat sitt barn! Han försöker övertyga henne om motsatsen och vill svära på det i närmaste kyrka. Den är stängd, så han drar i stället med henne till sin mors grav, och han svär där. De försonas och betygar varandra sin kärlek, pratar om att flytta ihop och skaffa fler barn. I april åker de alla tre till landet och döper Magdaléna själva i dammen där.

Pavla försvarar sin slutuppsats och går därmed ut högskolan, de åker till landet och till Budějovice på sommaren. Jakub blir presenterad för Pavlas mormor (som också verkar mycket liberal) och hälsas välkommen i familjen.

Det är knappt 1/3 av boken, jag vet inte hur det går i fortsättningen.

[Här viftar de inte med handen en enda gång, däremot rycker de på axlarna hela sex gånger! Låter inte kvinnliga författare sina bokfigurer vifta med handen, eller är Procházková helt enkelt påverkad av engelska böcker (där *shrug* är lika vanligt som det tjeckiska viftandet)?!]